

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

<i>Новікова Н. В.</i> Психологічна характеристика міжособистісних стосунків дітей дошкільного віку.....	86
<i>Сторож В. В., Набухотна Н. М.</i> Педагогічні умови для розвитку навичок подолання агресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку.....	92
<i>Плачкова К. М.</i> Розвиток адекватної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО.....	97
<i>Шевченко С. О.</i> Інтелектуальна готовність дитини до школи.....	105

Розділ II. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

<i>Булгакова О. Ю., Алексеенко В. В.</i> Ігрова технологія як сучасний засіб розумового виховання дошкільників.....	111
<i>Булгакова О. Ю., Балаклєйцев О. О.</i> Наукові уявлення про розвиток творчих здібностей дітей у психолого-педагогічній літературі.....	115
<i>Булгакова О. Ю., Бойчук О. С.</i> Концепція емоційної сфери: теоретичний аналіз різних авторських підходів.....	122
<i>Булгакова О. Ю., Львов В. Ю.</i> Роль казкотерапії в розвитку емоційної сфери дошкільників: науково-практичний аспект.....	127
<i>Валлер К. М.</i> Освітньо-виховний потенціал природи у розвитку дітей від 2-4 років (на прикладі швейцарського лісового дитячого садка КлеверКідз).....	133
<i>Ковиліна В. Г., Довбиш М.-Н. О.</i> Інноваційні методи як засіб естетичного розвитку в закладах дошкільної освіти.....	143
<i>Кримова Н. О., Салагор О. С.</i> Педагогічні умови формування соціальної компетентності дошкільників в умовах дистанційного навчання.....	149
<i>Найда Р. Г., Димитрова К. І.</i> Впровадження педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського у сучасну дошкільну освіту: перспективи та виклики.....	155

вання самооцінки у дітей: зб. тез доповідей науково-практичної конференції «Сучасні напрямки наукових досліджень: український погляд», 12 квітня 2022 р. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. С. 37-38.

10. Чамата П. Р. Самосвідомість та її розвиток у дітей. Київ: Знання, 2005. 48 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

Магістрантка С. О. Шевченко

Проблема психологічної готовності дитини до школи не втрачає своєї гостроти і залишається актуальною для більшості дітей. Ця проблема особливо актуалізується у зв'язку з пошуком ефективних засобів формування компонентів готовності до школи та методів розробки корекційно-розвивальних технологій, спрямованих на подолання недостатньої готовності дітей до шкільного навчання.

Старший дошкільний вік (5-7 років) є етапом інтенсивного психічного розвитку та визначається підготовкою дитини до шкільного навчання. Від того, наскільки розвиток дитини відповідає вимогам школи, залежатиме ступінь успішності її навчальної діяльності. Дошкільний вік є предметом пильної уваги провідних учених та практиків світу як важливий та відповідальний період у житті людини, як момент народження особистості. У цей час відбувається прискорене розвиток психічних процесів, властивостей особистості; дошкільник активно освоює широкий спектр різноманітних видів діяльності [1].

Під інтелектуальною готовністю до навчання у школі розуміють розвинене диференційоване сприйняття, аналітичне мислення, тобто. здатність розуміння основних ознак і зв'язків між явищами, здатність відтворити зразок, логічне

запам'ятовування, наявність інтересу до знань, процесу їх отримання, оволодіння розмовною мовою та здатністю до розуміння та застосування символів [2].

Інтелектуальна готовність передбачає володіння достатнім обсягом знань (наявність кругозору в дітей віком дошкільного віку). Знання дошкільника спираються на чуттєвий досвід. У них сформовані уявлення про навколишню дійсність, вони опановують деякими елементарними поняттями (рослини, тварини, сезонні явища, час, кількість) та відомостями загального характеру (про працю, рідну країну, свята, про книги та їхніх героїв). Інтелектуальна готовність також передбачає вміння діяти у внутрішньому плані (виробляти деякі дії в умі), виділяти навчальну задачу і перетворювати її на самостійну діяльність, виявляти нові і нові властивості предметів, помічати їх подібності та відмінності. У середньому словниковий запас дитини, яка приходить до школи, зазвичай становить 4–5 тис. слів [5].

Інтелект (від латів. *Intellectus* – до розуміння, пізнання) у сенсі сприймається як сукупність всіх пізнавальних функцій індивіда: від відчуттів і сприйняття до мислення і уяви, а більш вузькому значенні – як мислення [2].

У вітчизняній психології та педагогіці розвиток сприймається як якісно своєрідний процес і характеризується виникненням певних новоутворень. Розвиток, таким чином, полягає у зміні зв'язків між окремими психічними процесами, а не як розвиток виключно однієї будь-якої функції. Дотримуючись теорії Л. Виготського, при розгляді інтелектуального розвитку дошкільнят ми виділяємо такі інтелектуальні здібності: сприйняття, пам'ять, мислення, увага, уява, мова [3].

У дошкільному віці дитина може вирішувати життєві завдання трьома способами: наочно-дієвим, наочно-образним і шляхом логічного міркування, що спирається на поняття. Якщо у ранньому дитячому віці мислення здійснюється у процесі предметних дій, то у старшому дошкільному віці мислення починає передувати практичній діяльності. Чим

менша дитина, тим частіше вона користується практичними способами, а чим більше вона стає старшою, тим більше вдається до наочно-подібних і потім логічних способів. У основі розвитку мислення дошкільника лежить формування розумових процесів [4].

Початковий пункт цього формування – реальна дія з матеріальними предметами. Від такої дії дитина переходить до внутрішніх згорнутих дій з реально представлених матеріальних предметів і, нарешті, до дій, що здійснюються цілком за внутрішнім планом, де реальні предмети заміщуються уявленнями чи поняттями. Так шляхом формування зовнішніх дій утворюються наочно-образні та логічно-понятійні форми мислення.

Інтелектуальна готовність до шкільного навчання розглядається як відповідний рівень внутрішньої організації мислення дитини, що забезпечує перехід до навчальної діяльності. Інтелектуальна готовність пов'язані з рівнем розвитку пізнавальної сфери дошкільника. Інтелектуальну готовність дитини до школи доцільно простежувати у наступних трьох напрямках [3]:

а) загальне уявлення про зовнішній світ, елементи світогляду (елементи-показники – уявлення про живу та неживу природу, деякі соціальні явища, систематичність цих уявлень);

б) рівень розвитку пізнавальної діяльності дитини (увага, сприйняття, пам'ять, мислення, уява, мова), наявність передумов для формування навчальної діяльності (уміння сприймати завдання, вказівку дорослого та самому керуватися нею, виконувати правила);

в) володіння деякими елементарними навчальними навичками – здійснення звукового аналізу слова, читання (за літерами, за складами), рахунок та обчислення, підготовленість руки до письма.

У вітчизняній психології при вивченні інтелектуального компонента психологічної готовності до школи акцент робиться не так на суму засвоєних дитиною знань, це важливий показник, але в рівень розвитку інтелектуальних проце-

сів. Дитина повинна вміти виділити суттєве в явищах навколишньої дійсності, вміти порівнювати їх, бачити схоже і відмінне, вона повинна навчитися розмірковувати, знаходити причини явищ, робити висновки. Інтелектуальна готовність також передбачає формування у дитини початкових умінь у сфері навчальної діяльності, зокрема, вміння виділити навчальне завдання та перетворити його на самостійну мету діяльності. Узагальнюючи, можна говорити, що розвиток інтелектуальної готовності старшого дошкільника до навчання у школі передбачає [6]:

- 1) диференційоване сприйняття;
- 2) аналітичне мислення (здатність виділяти основні ознаки та зв'язки між явищами, здатність відтворити зразок);
- 3) раціональний підхід до дійсності (послаблення ролі фантазії);
- 4) логічне запам'ятовування;
- 5) інтерес до знань, до процесу отримання за рахунок додаткових зусиль;
- 6) оволодіння на слух розмовною мовою та здатність до розуміння та застосування символів;
- 7) розвиток дрібної моторики руки та зорово-рухової координації.

З приходом до школи дитина приступає до систематичного вивчення наук. Це від нього певного рівня інтелектуальної готовності. Дитина повинна прийняти точку зору, яка відрізняється від її власної, щоб засвоїти об'єктивні знання про світ, які не збігаються з його безпосередніми життєвими уявленнями. Він має вміти розрізняти у предметі окремі боку, що є неодмінною умовою початку предметного навчання.

Для цього дитині необхідно мати певні властивості пізнавальної діяльності (сенсорними еталонами, системою заходів), здійснювати основні розумові операції (вміти порівнювати, узагальнювати, класифікувати об'єкти, виділяти їх суттєві ознаки, робити висновки та ін.). Інтелектуальна готовність передбачає також наявність розумової активності ди-

тини, досить широкі пізнавальні інтереси, прагнення дізнаватися про щось нове. Такі вимоги до дитини потребують пошуку інноваційних шляхів вирішення даного [1].

Інтелектуальна готовність до школи передбачає також формування дитини певних умінь [2].

Дитина повинна:

1. Вміти сприймати інформацію та ставити по ній запитання.
2. Вміти приймати мету спостереження та його здійснювати.
3. Вміти систематизувати та класифікувати ознаки предметів та явищ.

З метою інтелектуальної підготовки дитини до школи дорослі повинні розвивати пізнавальні потреби, забезпечити достатній рівень розумової діяльності, пропонуючи відповідні завдання, та дати необхідну систему знань про навколишнє [3].

У сенсорному розвитку діти повинні опанувати еталони та способи обстеження предметів. Відсутність цього призводить до невдач у навчанні. Наприклад, учні не орієнтуються у зошиті; припускаються помилок при написанні літер Р, Я, Ї; не розрізняють геометричну форму, якщо вона в іншому положенні; відраховують предмети праворуч наліво, а чи не зліва направо; читають праворуч наліво.

Важливо, щоб дитина хотіла дізнатися нове. Має бути вихований інтерес до нових фактів, явищ життя. Усі психічні процеси мають бути досить розвинені. Дитина має вміти зосередити увагу на різній роботі (наприклад, написання елементів літери). Розвиток сприйняття, пам'яті, мислення дозволяє дитині систематично спостерігати предмети і явища, що вивчаються, дозволяє йому виділяти в предметах і явищах істотні особливості, розмірковувати і робити висновки [4].

Говорити так, щоб інші розуміли – одна з найважливіших шкільних вимог. До 6-7 років діти говорять багато, але їхня ситуативна мова. Вони не ускладнюють себе повним описом, а обходяться уривками, доповнюючи елементами дії

все, що втрачено в оповіданні.

Отже, дитина на порозі шкільного навчання має бути зрілою фізично, розумово, емоційно та соціально. Тільки в цьому випадку адаптація його в першому класі та подальше навчання проходитимуть успішно. У зв'язку із цим стає зрозумілою важливість проблеми підготовки дитини до початку шкільного навчання та визначення індивідуального рівня розвитку різних психічних функцій. Без вирішення цієї проблеми неможливо створити оптимальні умови для подальшого розвитку дитини у навчально-виховному процесі. інтелектуальна готовність до навчання у школі є певний рівень розвитку пізнавальних процесів, що відбувається протягом дошкільного віку. Інтелектуальна готовність дитини до школи полягає у певному кругозорі, запасі конкретних знань, у розумінні основних закономірностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі. *Педагогічний альманах : збірник наукових праць*. Херсон : РПО, 2010. Вип. 5. С. 6–9.
2. Діагностика готовності дітей до школи / упоряд.: О. Дєдов. Хотин, 2014. 194 с.
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : практикум. Київ : КНТ, 2019. 204с.
4. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник 2-ге вид., перероблене, доповнене. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.
5. Максисменко Д.С. Мовленнєвий і психічний розвиток дітей раннього віку. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 192с.
6. Стасюк Л., Добринюк Л. Готовність дитини до школи. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ II. Теорія навчання. 1 (350), 2017. С. 44-49.